

ell, s'estava queixant de la burocràcia. Es van posar a fer broma sobre les situacions en què es trobaven i, d'aquí, va sortir la idea d'una pel·lícula, com una il·luminació (José Antonio Évora, Tomás Gutiérrez Alea, Madrid: Cátedra/Filmoteca Española, 1996, p. 30). A partir d'aquell dia, durant les seves batalles diàries amb l'administració, Alea portava una llibreteta on apuntava el que veia. "La decisión de hacer esa película fue una psicoterapia increíble -diu-: me permitió desviar la violencia que estaba sintiendo y encauzarla en un filme" (p. 30).

Segons Évora, en contra del que pugui semblar, el film "no es surrealista, es hiperrealista" (p. 180), una representació fidel de l'"asurdocràcia" (p. 197). Això no treu que Alea es permetés certes llicències poètiques, en forma gairebé sempre d'homenatge cinèfil: "Los tributos de La muerte de un burócrata a ese cine [el nordamericà] fueron apareciendo espontáneamente mientras hacíamos el guión. Tratábamos de resolver muchas situaciones apelando a referencias de filmes que nos eran bien conocidos" (p. 31). D'aquesta manera, en els moments de màxima tensió apareixen escenes que ens remetent directament a pel·lícules de Laurel i Hardy, Hitchcock, o fins i tot Buñuel, i que proporcionen una sortida hilarant i alliberadora. La muerte de un burócrata es podria definir com una comèdia negra brechtiana. Tal com correspon a un director format en el neorealisme i la producció de documentals, retrata amb tot detall la Cuba del moment, pocs anys després de l'inici de la Revolució. Al mateix temps, però, utilitza

l'humor com a contrapunt per provocar distanciament, trencar el mecanisme d'identificació espectador-personatge, i convidar així a la reflexió. L'artista, per a ell, ha de ser un agitador de consciències, i l'obra d'art "algo socialmente productivo" (p.9).

L'estructura està construïda sobre el model de l'slapstick, sobretot el de Laurel i Hardy: una bola de neu que es va carregant en una progressió imparable fins que s'estavella, amb un ritme trepidant salpicat de momentanis anticlímax humorístics. A diferència de Guantamamera, que també gira entorn el tema de la mort i la burocràcia, aquí l'humor és més negre i càustic que amarg. Era encara un temps d'il·lusió i projectes de futur.

Magda Costa

Filmografia

- La Caperucita roja (1947, 8mm, curt)
- El faquir (8 mm, curt)
- Movimiento por la paz (1948, 16mm, documental inacabat)
- Primero de mayo (1949, 16mm, reportatge inacabat)
- Una confusión cotidiana (1950, 8mm, curt)
- Il sogno de Giovanni Bassain (1953, com a coguionista i assistent de direcció; treball de final de curs al Centro Sperimentale di Cinematografia de Roma, 35mm, migmetratge)
- El Mégano (1955, com a assistent de direcció, 16mm, migmetratge)
- Cine-Revista (1956-1959, reportatges i curts documentals i humorístics)
- Esta tierra nuestra (1959, 35 mm, curt)

- Historias de la revolución (1960, 35mm)
- Asamblea general (1960, 35mm, curt documental)
- Muerte al invasor (1961, 35mm, reportatge sobre Bahía de Cochinos)
- Las doce sillas (1962, 35mm)
- Cumbite (1964, 35mm)
- La muerte de un burócrata (1966, 35mm)
- Memorias del subdesarrollo (1968, 35mm)
- Una pelea cubana contra los demonios (1971, 35mm)
- El arte del tabaco (1974, 35mm, curt documental)
- La batalla de Guisa (1974, 16mm, documental inacabat)
- El camino de la mirra y el incienso (1975, 16mm, documental inacabat)
- La última cena (1976, 35mm)
- La sexta parte del mundo (1977, 35mm, documental)
- Los sobrevivientes (1978, 35mm)
- Hasta cierto punto (1983, 35 mm)
- Cartas del parque (1988, 35mm)
- Contigo en la distancia (1991, 35mm-video, migmetratge)
- Fresa y chocolate (1993, 35mm)
- Guantamamera (1995, 35mm)

Es demana puntualitat. Es demana als espectadors que desconnectin els telèfons mòbils i qualsevol altre aparell acústic abans de començar la projecció. Gràc